

בספר הצחוק והשיכחה מספר מילן קונדרה על כובעו של קלמנטיס שנשאר על ראשו של המנהיג הקומוניסטי קלמנט גוטוואלד גם לאחר שהוא - קלמנטיס, סר חינו, נמחק מהחיים, מהצילומים ומספרי ההיסטוריה. לעולם לא נדע אם ההיסטוריה של צ'כיה הייתה אחרת אילו במעמד בו נולדה צ'כוסלובקיה הקומוניסטית, קלמנטיס לא היה משאיל לגוטוואלד את כובעו, ואם לגוטוואלד היה קר מכדי לעמוד חשוף ראש על המרפסת המפורסמת ולנופף להמונים. בקפלי ההיסטוריה נחבאים כובעים ללא שמות.

אחד מקורבנות השיכחה הוא סבי, ד"ר (וולפגנג) זאב בנימין פון וייזל, אף על פי שהשאיר אחריו הרבה יותר מכובע. פון וייזל, שהיה מראשי הציונות, ממייסדי התנועה הרויזיוניסטית וממובילי המאבק על הארץ - אחת הדמויות המבריקות, הססגוניות והבלתי צפויות ביותר בתולדות התנועה הציונית, השאיר אחריו מורשת עשירה, מרתקת ורלוונטית.

בתחילת העשור הראשון למאה ה-21 התקשר אלי הסופר הניו יורקי טום רייס, שעמל על כתיבת **האוריינטליסט** - הביוגרפיה של לב נוסימבאום הידוע בשמות אסד ביי וקורבן סעיד. נוסימבאום היה יהודי שהתאסלם, סופר וידוען באירופה של תחילת המאה ה-20, שזכה לתהילת עולם בזכות הרומן **עלי ונינו**. רייס שאל על שיתוף הפעולה בין ד"ר זאב פון וייזל, סבי, ואסד ביי, שהוליד את הספר, *Allah ist Gross* – **אללה הוא אכבר, נפילתו ועלייתו של העולם המוסלמי מעבדולהמיט עד אבן סעוד**. הספר ראה אור בווינה ב-1936, ושמות שני הסופרים מתנוססים על הכריכה זה בצד זה. הסופרים התחלקו ביניהם בזכויות על הספר והוצאתו: הזכויות על גרסת המקור בגרמנית התחלקו ביניהם. הזכויות על הגרסה הצרפתית – לאסד ביי, ואילו על הגרסאות באנגלית ובעברית – לפון וייזל. רייס ידע אותי שהספר ראה אור במהדורה מחודשת בברלין, וששמו של פון וייזל הושמט על סמך חוות דעת שקבעה כי תרומתו של פון וייזל הייתה מזערית. חוות הדעת "המלומדת" התעלמה משלושת הספרים ועשרות המאמרים שפרסם פון וייזל קודם לשיתוף הפעולה עם אסד ביי, שזיכו אותו באזכורים בלקסיקון השנתי המכובד *Stateman's Year-Book* כמומחה לארצות האסלאם. יש לציין כי מבין שני הסופרים, רק לפון וייזל יש יורשים. הקשר בין הסופרים נמשך ובשנותיו האחרונות, נוסימבאום החולה ביקש את עזרתו של פון וייזל בכתיבת ספר על "זהב" עליו התחייב. לב נוסימבאום נפטר, בפוסיטנו שבאיטליה, ערירי וגלמוד, תוך כדי ניסיון נואש לשכנע את הנאצים שהוא נצר למשפחת שייחים אצילים ערבים.

רייס כותב **באוריינטליסט**: "הכתבות של פון וייזל מלאות ניתוחים הרואים את הנולד בקשר למאבקי הכוח במזרח הקרוב... אם תבדוק היום את השם פון וייזל **באנציקלופדיה של סופרים אוסטרים בגלות** תמצא טעות מזעזעת... הערך ממזג את אסד ביי ואת וולפגנג פון וייזל לישות אחת – והעיתונאי האוסטרי, אשר חוץ [מספר זה] כתב רק ספר מסעות וספר על ארטיילריה אוסטריית, הפך לפתע לסופר פורה של כ-20 ספרים... אבל אפילו טוב יותר, לב נוסימבאום, המכונה אסד ביי/ קורבן סעיד, הופך בפתאומיות להיות אחד מהמנהיגים המייסדים את התנועה הציונית, ואז קצין ישראלי בנגב."

גם טום רייס טעה. כבר בשנות העשרים של המאה ה-20 התפרסם פון וייזל כמי שערך מסעות נועזים במרחב הערבי, כמומחה עולמי לאסלאם, ודבק בו הכינוי: "לורנס איש ערב היהודי". פון וייזל פרסם שמונה ספרים, מהם שלושה שעסקו בגאופוליטיקה של האסלאם וקדמו לחיבור המשותף עם אסד ביי.

מלבד זאת כתב פון וייזל כמה שורות בהיסטוריה של תקומת עם ישראל במולדתו.

לא בכל יום מפרסם מו"ל ספר עיון שראה אור במחצית הראשונה של המאה הקודמת. מאז 1936 פורסמו מחקרים רבים אודות האסלאם וארצות האסלאם מכל היבט אפשרי. מה, אם כן, גרם למו"ל הגרמני Matthes & Seitz להוציא לאור ב-2002 את **אללה הוא אכבר?** כדי לנסות לענות על כך פניתי לתרגם את הספר בעצמי והאחריות על טעויות בתרגום היא שלי בלבד. לא הופתעתי, רק שמחתי בכל ליבי, שידידי קובי קמין התאהב בספר תוך כדי עריכת התרגום ביד זהירה, כדי שלא לפגום בניחוח הייחודי של הסגנון שאותו התאמצתי להעביר בתרגום. התוצאה – ההסבר לבחירה של המו"ל הגרמני, ולהתעקשות של קובי קמין להוציא לאור את **אללה הוא אכבר** שנכתב על ידי שני סופרים שאינם בחיים וראה אור לפני 85 שנה, לפניכם.

סבי הקדיש את העותק הראשון שיצא ממכש הדפוס ב-18 בנובמבר, 1936, כרוך במיוחד בכריכת עור אדומה, לאשה היפה ביותר בעולם, לאשתו האהובה, נעמי לבית צוקרמן הבילויי, "[...] אני מניחה את העותק הראשון בידיך באהבה ובהכרת תודה, אשתי האהובה, שותפה אמיצה, חברה טובה, עזר כנגדי, אשת חיל מי ימצא - אישה אמיצה היא יותר יקרה מרכוש. אהובה, תודה לך על עשור של מאמץ, מאבק ואהבה. שלך וולף".

אני מקדישה את התרגום הזה לאבי, דן.

ניבה פון וייזל

קווים ביוגרפיים

ד"ר וולפגנג יוהנס זאב בנימין פון וייזל נולד בווינה בשנת 1896. אביו, ד"ר ארנסט יעקב פון וייזל, משפטן מפורסם, שקיבל את תואר האצולה מהקיסר קרל, היה מראשוני המצטרפים להרצל. עבור בנו, הייתה זו קריאה לדגל וחיים של דבקות במטרה. ד"ר זאב פון וייזל ראה בציונות רק משמעות אחת: חיים בארץ ישראל, השתתפות בבניינה ובמלחמותיה ובמאבק להבטחת עצמאותה למען גדול הפרויקטים של ההיסטוריה: שיבת ציון.

במלחמת העולם הראשונה, שרת כקצין תותחנים בצבא האימפריה האוסטרו-הונגרית, זכה במדליית צלב הברזל, ועם תום המלחמה הקים פלוגות חיילים יהודים להגנה על הרובע והרכוש היהודי בווינה. תוך כדי לימודי הרפואה שימש פון וייזל כמזכיר קרן הקיימת לישראל בווינה. ב-1922 עלה פון וייזל ארצה, הדריך את קורס המפקדים הראשון של גדוד העבודה בתל יוסף, והכין תוכנית צבאית להגנה על העמק. ב-1925 היה ממייסדי המפלגה הרוויזיוניסטית בארץ ישראל ומנהיג הקבוצה האקטיביסטית, וביום כיפור באותה שנה הרים את דגל המאבק על הזכות של היהודים להתפלל בכותל המערבי. ב-1924 ככתב מיוחד של העיתון האוסטרי היוקרתי **נוייה פרייה פרסה** (Neue Freie Presse), וכנציג קונצרן התקשורת הגרמני, **אולשטיין** (Ullstein) למזרח הקרוב ולארצות האסלאם, פצח פון וייזל בקריירה עיתונאית מזהירה: בלבוש ערבי מסורתי וחמוש בפגיון, הוא התקבל אצל "ח'ליף כל המאמינים" המלך החיג'אזי חוסיין, והיה האירופאי היחיד שאכל עם הח'ליף את ארוחתו המלכותית האחרונה לפני גלותו. היה אורחו של המלך אבן סעוד, של הסנוסי הגדול, של הסולטאן אל-אלטראש; בן בית בארמונו

של אמיר עבר הירדן, עבדאללה. לפייסל מלך עיראק הוא הציע טראנספר של ערבים מארץ ישראל. הוא היה המלווה האישי ומתורגמנו של פואד, מלך מצרים, בביקורו הממלכתי בגרמניה. מנהיגים מוסלמיים בהודו הציעו לו לכרות ברית מוסלמית-יהודית. הוא נפגש עם מנהיגים בתורכיה, מצרים ותימן. ייסד וערך עיתונים ("הנילוס וארץ ישראל", "דואר היום", "העם"). היה יו"ר מרכז התנועה הרוויזיוניסטית בארץ ישראל, נשיא הצה"ר, עזיר בטרון שם שבת רעב 28 יום, וב-1948 בגיל 52 התגייס לחיל התותחנים ומפקד על סוללת תותחים בגזרה הדרומית.

בפורים 1929 – פון וייזל הוזמן לטיסת הצ'פלין המפורסמת מעל המזרח התיכון, קרא יחד עם ד"ר הרמן בדט, מראשי מיניסטריין הפנים הפרוסי, את מגילת אסתר מעל העיר תל אביב, והשקה את הנוסעים יין "כרמל מזרחי" "לחיי עם ישראל ומדינתו". ב-מאורעות הדמים באוגוסט 1929 פון וייזל נפצע אנושות.

בין השנים 1919 - 1939 נשא וייזל כאלפיים נאומים ב-24 מדינות, סחף את הנוער, וקרא ליהודים להתכונן למלחמת עולם "הצילו עצמכם כל עוד אפשר, ארזו חפציכם ולכו לפלשתינה, לגאלי או בלתי לאגלי, אבל לכו!" וב-1935 גייס כסף למימון אוניית המעפילים הראשונה "אף על פי". במרץ 1938 ביום כניסת הנאצים לוווינה, פון וייזל, אשתו, נעמי, ושני ילדיהם נמלטו וחנו בפריז. שם, במקביל לשיתוף פעולה עם גורמים צרפתיים ואמריקאים בתעמולה נגד הנאצים ולמאמציו להביא להסכם עם פולניה בנוגע להגירתם של המוני יהודים, עבד פון וייזל עם ד"ר ג'ייקובס על מחקר בתחום הסרטן. ביוני 1940 עלה עם משפחתו על האונייה האחרונה שיצאה ממרסי – הביתה – לארץ ישראל. שנים רבות אחר כך נשאל על ידי שר החוץ האוסטרי שביקר בישראל, מדוע לא חזר לוווינה לאחר המלחמה. פון וייזל ענה: "כשהייתי סטודנט בוווינה, היו כתובות על קירות ודלתו בתי השימוש: 'יהודים החוצה!' ואני, ספרות של בתי שימוש תמיד לקחתי ברצינות."

ב-25 בפברואר 1974, יום לאחר מותו, ובמהלך מרץ 1974 הופיעו במעריב ובירחון "ארץ ישראל" בהתאמה מאמרי האחרונים. המאמרים האלו חתמו את פעילותו ההגותית של פון וייזל שכללה אלפי מאמרים והרצאות וספרים בתחומים מגוונים: פוליטיקה, צבא, רפואה, דת, פילוסופיה, פסיכולוגיה, מסעות... ואפילו אסטרונומיה...

אסד ביי נולד ב-1905 בגליציה כלב נוסימבאום. משפחתו עברה לבאקו, שם מתה עליו אימו. ב-1919 ברח עם אביו מאימת המהפכה הבולשביקית, ולאחר תלאות, התמקם בברלין, התאסלם ואימץ את השם אסד ביי. בגיל 24 פרסם את ספרו הראשון **דם ונפט במזרח** ועד מותו, בגיל 36 כתב 14 ספרים תחת השם אסד ביי ועוד שני רומנים בשם העט קורבן סעיד. הוא חיי חיים נוצצים, התחתן עם יורשת יהודייה וספריו הפכו לרבי מכר ובמיוחד הרומן **עלי ונינו**, סיפור אהבה בלתי אפשרי בין מוסלמי לנוצרייה בסגנון רומיאו ויוליה, שהפך לקלאסיקה ואת זהות המחבר לחידה. ב-1935 כשזהותו היהודית התגלתה, נמלט לוווינה, ומשם, לאחר סיפוח אוסטריה בידי גרמניה הנאצית, לפוזיטנו, איטליה. הוא חלה במחלת דם נדירה, ועד יומו האחרון שלח מכתבים בקריאה לעזרה ובניסיון להמציא לעצמו עוד תחפושת, זהות, שבין אם שהאמין בה בעצמו או לא, לא שכנעה את הנאצים. הוא נפטר ב-1941 רגע לפני שהנאצים הגיעו אליו.